

Adelsö Hembygdslag

Verksamhetsberättelse för Adelsö Hembygdslag för år 2018

Styrelsen har under året bestått av

Ordförande	Lars Skedinger
Vice ordförande	Agneta Collberg
Kassör	Kjell Björk
Protokollförare	Kjell Björk
Ledamöter	Christina Qviberg Anders Ellström Maya Bergqvist
Suppleanter	Stefan Qviberg Laila Månsson Wester Siri Lundmark
Hedersledamot	K V Jacobson

Övriga poster och uppdrag inom Adelsö Hembygdslag

Revisorer	Eva Holmberg Eva Wiklund
Revisorssuppleanter	Seth Björk Per Lundstedt
Valberedning	Jan Gertz (sammankallande) Berit Dreyfert Kristina Lennartsson

Museikommittén Anders Ellström, Stefan Qviberg

Programkommittén Agneta Collberg (sammankallande), Lars Skedinger, Stintan Qviberg, Siri Lundmark

Dokumentationskommittén Lars Skedinger (sammankallande), KV Jacobson, Stefan Qviberg, Siri Lundmark

Infogrupp byggnader Stintan Qviberg (sammankallande), Lars Skedinger, Agneta Collberg, Anders Ellström

Bagarstugan och bakningsdagar Agneta Collberg

Örtagården och bvisningskupa Siri Lundmark (sammankallande), Maya Bergqvist, Laila Månsson Wester

Hembygdsgdagen, kontakten med marknadsdeltagare Anders Ellström

Hembygdsgdagen utställning Lars Skedinger (sammankallande), Stefan Qviberg, utanför styrelsen Anders Sahlén och Cathrine Abrahamsson

Kontaktperson till Adelsö Föreningsråd Stintan Qviberg, Laila Månsson Wester

Kontaktperson för reparation och underhåll Lars Skedinger

Kontaktperson Café Hovgården Siri Lundmark

Externa kontakter övrigt Lars Skedinger

Reparation och underhåll av byggnader Raymond Larsson, Mats Lundgren och Tommy Hindstam (Snickargruppen)

Hemsidesansvarig utanför styrelsen Kalle Runrystare

Bildarkivet utanför styrelsen Anders Sahlén

Avläsning av el. Utanför styrelsen Mats Lundgren läser av på Uppgårdens övervåning

Medlemmar

Antalet betalande medlemmar var 115. Medlemsavgiften för år 2018 var 100 kr. Föreningen har en hedersmedlem Johan af Klint.

Möten

Årsmötet hölls söndagen den 25 februari 2018 i Hembygdsgården. Protokollet finns att läsa på Hembygdslagets hemsida.

Efter det formella årsmötet berättade Solveig Magnusson om "Kokbokens historia i svenska hushåll".

Styrelsemöten. Styrelsen har under året haft 10 protokollförda sammanträden. Protokollen återfinns på Hembygdslagets hemsida.

Stöd och bidrag

Från Ekerö kommun har Adelsö Hembygdslag erhållit verksamhetsbidrag på 8.000 kr för år 2018.

Studieverksamhet har skett i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan varifrån Hembygdslaget fått 2.600 kr i bidrag.

Uppgårdens mangårdsbyggnad var i stort behov av ommålning 2017

Adelsö Hembygdslag ansökte på kommunens uppmaning EU-bidrag om 160.000 kr för ommålning och eventuell ersättning av rötskadat virke, vilket beviljades. Enligt EUs regler så förutsätter utbetalning att kommunen betalar 25%, EU 65% och sökanden 10%. Vi gjorde en upphandling och valde billigaste anbudet. Turligt nog visade sig att inget virke behövde ersättas.

Adelsö Glasmästeri AB bytte en trasig fönsterruta på norra gaveln. Mats Nilsson, Helgö måleri och byggnadsservice AB, målade mangårdsbyggnaden utvändigt under sensvåren 2018. Lars Skedinger och Raymond Larsson besiktade sedan målningen, som vi fann väl utförd. Dock var verandataket fortfarande behov av målning, men ingick ej i offerten. Raymond Larsson i vår snickargrupp köpte färg och målade verandataket under 2 dagar i slutet av augusti 2018.

Postrummet, där Café Hovgården har sin försäljning, var slitet och behövde också renoveras. Invändigt tak och snickerier målades och väggarna makulerades och tapetserades under 3 veckor i februari/mars 2018 av Raymond Larsson. Uppgårdens mangårdsbyggnad ägs av Ekerö Kommun men underhålles av frivilliga krafter i vår snickargrupp. Totalt har Adelsö Hembygdslag haft utlägg för ommålningen av totalt 12.237 kr, vilket vi yrkat att få kostnads-täckning för av ägaren, Ekerö Kommun. Detta yrkande är dock ännu inte reglerat utan har belastat vårt resultat 2018!

Renovering av Riksdagsman Erik Anderssons gravsten på Adelsö kyrkogård

Texten på Erik Anderssons gravsten har länge varit oläslig. Eeva Axe har varit behjälplig och tagit fram texten ur arkivhandlingarna. Företaget WiLa Gravvårdar AB har under sommaren 2018 renoverat gravstenen. Total kostnad 21.330 kr där Adelsö Hembygdslag bidragit med 10.000 kr och Svenska kyrkan med resten.

Aktiviteter och arrangemang

Kokbokens historia i svenska hushåll

I anslutning till årsmötet söndagen i den 25 februari berättade Solveig Magnusson om "Kokbokens historia i svenska hushåll".

Solveig samlar på kokböcker och har flera hyllmeter med gamla böcker från före sekelskiftet. Hon berättade om historiken runt dem och om de många speciella recept de innehåller. Inte bara vilka ingredienser man använde utan också hur man tillredde dem.

Vidare berättade hon om recepten under krigsåren då ransoneringen gjorde att matlagningen blev annorlunda.

Antal deltagare: 29 personer

Handelsträdgårdar på Adelsö

Torsdagen den 15 mars berättade Laila Månsson Wester om olika handelsträdgårdar på Adelsö och lade till egna minnen från sin fars trädgård. Beryl Kornhill sjöng två sånger med anknytning till temat. Vidare band Laila två buketter med de sorters blommor och grönsaker som odlades på 1950-1960-talet på Adelsö.

Antal deltagare: 41 personer.

Baka i stenugn

Vårens bakkingsdagar hölls under ledning av Agneta Collberg i bagarstugan 21 – 22 april. Sammanlagt under de två dagarna deltog 22 personer.

Riksdagsman Erik Andersson på Grindby

Torsdagen den 26 april berättade Lars Skedinger om riksdagsmannen Erik Andersson som levde på Adelsö i början av 1800-talet.

I Erik Anderssons memoarer finner man en stridbar och handlingskraftig person på Björkö, som blev socknens starke man och blev riksdagsman i början av 1800-talet. Han fick stort förtroende för Gustav IV Adolf och stred för kungens rätt i riksdagen. Han avsåg att frita kungen på väg till fängelset på Gripsholm enligt memoarerna.

På Adelsö, som kyrkvärd, ledde han en omfattande ombyggnad av kyrkan och lät bygga gården Grindby. Erik Andersson organiserade och finansierade grävning av kanal över till Munsö. Föreläsningen infogade även hans gärningar i den oroliga samtiden med förlusten av Finland, det ouppklarade mordet på Axel von Fersen och unionskriget mot Norge.

Antal deltagare: 35 personer.

Fågelskådning vid Hovgårdsviken

Lördagen den 5 maj fick vi återigen chansen att bekanta oss med vårens fåglar under ledning av Björn Lindblad.

Deltagarantal: 5 intresserade personer

Den traditionella vandringsdagen

Adelsö vandringsdag arrangerades traditionsenligt av Adelsö Föreningsråd på Kristi Himmelfärdsdag som 2018 inföll den 10 maj. Hembygdslaget bjöd som sig bör på mjöd och saft vid Kunsta gravfält genom Siri Lundmark, Laila Månsson-Wester och Maya Bergqvists försorg. Cirka 300 personer passerade.

Besök på Olle Norbergs museum

Lördagen den 19 maj 2018 besöktes Olle Norbergs ateljé på Munsö. Ateljébyggnaden är vackert belägen vid Söderbyviken och uppfördes 1984. Vår guide var Peter Thessén – barnbarn till Olle Norberg.

Olle Norberg (1905-1986) var en konstnär som var född och verksam på Mälaröarna och blev hembygden trogen hela livet. Muséet består bl.a. av drygt ett hundratal oljemålningar, skulpturer, installationer. Målningar med änglar, förälskade par, bonden, onda såväl som goda minnen. En minnesvärd dag! Siri Lundmark var ansvarig.

Antal deltagare: 15 personer

Smyckning av Finnhagskällan inför Trefaldighet

Torsdagen den 31 maj samlades vi vid Finnhagskällan under ledning av Agneta Collberg. Agneta berättade om källtraditioner och om konsten att dricka sig hälsa. Vidare om tro och vetande idag med allt källvatten på flaska. Vi samtalade om god källarvård och kom fram till en handlingsplan runt Finnhagskällan.

Källan smyckades med blad och ris och vi sjöng "Hjärtats saga" (Var skog har nog sin källa) För lycka och framgång och mot krämpor och besvär drack vi sju klunkar vatten under tystnad i solnedgången.

Antal deltagare: 15 personer.

Hembygdsgården – årets tema var Jordkällare

Hembygdsgården 2018 arrangerades söndagen den 12 augusti och inleddes med att Adelsö Hembygdslags ordförande hälsade alla välkomna.

Adelsö Blåsare och Ö-laget från Ekerö stod för den musikaliska underhållningen.

Marknadsstånd med lokala produkter, barn- och vuxenlotterier samt bakning av tunnbröd i bagarstugans stenugn, beridet bågskytte och ponnyridning genomfördes.

I hembygdsgården visades utställningen "Jordkällare" framtagen av Lars Skedinger och Cathrine Abrahamsson. Dessutom hade jordkällaren vid Uppgården rengjorts så att besökarna kunde ta del av en gammal jordkällare med uppbyggnad och funktion. Cathrine Abrahamsson ansvarade för visning av jordkällaren. En karta över Adelsö var framtagen där besökarna själva kunde pricka in var det finns jordkällare på Adelsö.

Det visades även en utställning "Hur en kolmila fungerar och om kolmilans historia" framtagen av Stefan Qviberg.

Café Hovgården stod för servering av kaffe/te med bröd och lunchmål. Uppskattningsvis deltog cirka 300 personer.

Kyrkovärden och riksdagsmannen Erik Andersson

Adelsö Hembygdslag sponsrade 2018 tillsammans med Svenska Kyrkan renoveringen av Erik Anderssons gravsten vid Adelsö kyrka. Lördagen den 22 september genomfördes en aktivitet, i kyrkan där Lars Skedinger och Britta "Titti" Ekman berättade om Erik Andersson. Lars berättade om Erik Andersson som riksdagsman och "Titti" berättade om hans insatser som kyrkvård. Därefter besöktes Erik Anderssons grav på kyrkogården där vi fick ta del av den nyrenoverade och nu läsbara texten på gravstenen. Aktiviteten avslutades med en uppskattad kaffestund i kyrkan. Överraskande var att vi även fann Anders Anderssons grav, bror och också riksdagsman, på kyrkogården. Från Björkö kom också riksdagsmannen Stephen Andersson (ej släkting), vars grav vi dock inte kunde finna på kyrkogården.

Antal deltagare: 10 personer

Baka i stenugn

Höstens bakningsdagar hölls under ledning av Agneta Collberg den 6 – 7 oktober. Bakning i dagarna två. På lördagen var det chans för de som inte bakat tidigare att komma. Bl.a. var det fyra 8-åringar från Solna som tyckte det var roligare att baka än att hålla på med Ipad. Det blev ett par kassar bröd per person att bära hem. På söndagen fanns det tid för de som bakat tidigare och de hade med sina egna degar. Det var spännande att se vilken skillnad det blev mellan de olika grunddegarna.

Antal deltagare lördag: 15 personer varav 11 kvinnor och 4 barn

söndag: 7 personer varav 7 kvinnor

Datorkurs för ovana del 1

Ledare: Sonja Kvål

Tid: Måndagen den 8 oktober kl 10-16 i Adelsö hembygdsgård

Sonja hjälper oss att förstå datorns språk på en individanpassad nivå

Antal deltagare: 9 personer

Kolmilan i Hundskog

Under ledning av Stefan Qviberg tändes kolmilan i Hundskog lördagen den 13 oktober. Stefan berättade om kolmilan och vilken roll den har haft i Sverige. Han berättade om de olika väsen som finns i skogen som man måste hålla sig väl med under den tiden milan är i gång. Milan måste passas dygnet runt under den vecka den glöder så att den inte börjar "slå" och brinna upp. Milan tändes med stort intresse från alla deltagare. Staffan Eriksson sjöng Dan Andersson melodier.

Antal deltagare 70-80 stycken.

Datorkurs för ovana del 2

Ledare: Sonja Kvål

Tid: Måndagen den 5 november kl 10-16 i Adelsö hembygdsgård

Sonja hjälper oss att förstå datorns språk på en individanpassad nivå

Antal deltagare: 9 personer

Kor och arbetshästar på Adelsö under tidigt 1900-tal

Torsdagen den 8 november berättade Maria Skedinger om kor och hästar på Adelsö under tidigt 1900-tal. Maria har letat igenom hembygdslagets arkiv och hittat mycket spännande material om hästar och kor ifrån Adelsö, och framför allt Tofta gård. Redan 1939 hade man ett kontrollsystem där man bland annat mätte fetthalten på mjölken. Tidigt har det funnits intresse för avel för nötdjuren och tydliga anteckningar har förts. Kvigorna fick samma namn som sin moder, plus ett nummer. Det var också viktigt med vaccinering då tuberkulos härjade. Det fanns 17 hästar på Tofta på 1930-talet. Alla ston fick föl. Bara namn på ston, inga namn på hingstarna.

Antal deltagare: 24 personer.

Ljustöppning inför Allhelgona-helgen

Torsdagen den 15 november var det ljusstöppning under ledning av Maya Bergqvist. Stöpgrötan var i full gång och deltagarna fick prova på att knyta upp vekarna och doppa, doppa, doppa och doppa för att få till ett ljus. Det är fascinerande att det helt plötsligt är ett ljus. Verkligen en aktivitet att pröva på om man inte gjort det tidigare.

Antal deltagare: 6 varav 6 kvinnor.

Hur kom elektriciteten till Adelsö?

Torsdagen den 22 november berättade Lars Skedinger, Anders Sahlén och Agneta Collberg om elektricitetens väg in i samhället och Adelsö.

Anders Sahlén berättade om Älvkarleby kraftverk och hur elnätet byggdes upp. Om andelsägare som möjliggjorde den snabba utbyggnaden av nätet innan Vattenfall kom in som huvudägare. En ”reklamfilm” om elektricitetens fördelar ”Vedbacka och Eltomta” visades.

Lars Skedinger tog vid och berättade om det material som kommit fram från gårdar på Adelsö och Björkö, elnätet och sjökablar. Foton från AHLs arkiv visade arbeten med elnätet.

Agneta Collberg berättade om Erik ”montörn” Larsson som var en av dem som drog in elen i många hus på ön tillsammans med sina lärlingar.

Antal deltagare: 35 personer.

Jultallrik med underhållning

Den traditionella jultallriken anordnades torsdagen den 29 november i Hembygdsgården. Mat från Adelsö Butik och egna kockar under ledning av Stintan Qviberg. Efter maten bestod underhållningen i allsång ledd av Staffan Eriksson och Kent Lundberg.

Antal deltagare: 44 personer.

Tomteverkstad

Under ledning av Agneta Collberg anordnades lördagen den 8 december årets Tomteverkstad. Full aktivitet i tomteverkstan för att få julklapparna färdiga till julafton. Här tillverkade vi ljuslyktor, skopor, tvål, armband, halsband, målade lådor och hjärtan, potatisstickor, luffarslöjd, osthyvlar, tomtar och mycket mer. Cafét hade öppet samtidigt så att det fanns kaffe till de äldre. Saft och pepparkakor till barnen bjöd vi på.

Antal deltagare: 26 glada barn och vuxna.

Hembygds museet Uppgården

Mangårdsbyggnaden

Ommålning av mangårdsbyggnaden har skett.

Trasig fönsterruta på norra gaveln är bytt.

Verandataket är ommålat av Raymond Larsson. Det finns en läcka på taket som ännu inte är åtgärdad. Lagning med silikon bör ske när vädret är gynnsamt.

Postrummet

Renovering av postrummet har skett. Raymond Larsson har målat tak och tapetserat samt målat entré mot norr. Café Hovgården har lagt nytt golv.

Stefan Qviberg har fotograferat pågående arbete och Lars Skedinger har fotograferat före och efter renovering.

Vagnslidret

I vagnsmuseet har omplaceringar av befintliga vagnar och föremål genomförts för att utnyttja golvutrymmet på bästa sätt.

Trädgården

Visningskupa med bin.

Bengt Haglund har även detta år ordnat och satt upp en visningskupa med bin i närheten av Örtagården.

Örtagården har kompletterats med växter inköpta från Gustavshills handelsträdgård, Färingsö.

Museisamlingarna och arkivet

Arkivarbete.

Arkivarbetet har gått på sparlåga under året. Löpande ärenden har arkiverats. Arkivmaterial har utnyttjats dels vid föredraget om hur elektriciteten kom till Adelsö och i Maria Skedingers föredrag om kor och arbetshästar under tidigt 1900-tal på Adelsö.

Adelsö Hembygdslag

Övrigt

Gåvor

Snickarlåda med äldre verktyg skänkt av Johan Eriksson (från Johans far Bengt Eriksson)

Box med fina penslar och färg för ådringsmålning skänkt av Bengt Vallin

Smidesverktyg använda av Ture Lönneskog och hans far Gunnar Andersson skänkta av Olle Weslien

Hembygdslaget tackar

Tack Johan Eriksson, Bengt Vallin och Olle Weslien som skänkt gåvor till Adelsö Hembygds-
slag. Tackkort har sänts.

Tack till Björn Rydberg och Lars Carlsson, som trotsar alla väder för att förse Adelsöbors
postlådor med Adelsö Hembygdslags utskick.

Tack även till Raymond Larsson som utanför styrelsen bidragit med omfattande snickarhjälp.

Historikskyltar till Uppgårdens byggnader

Historikskyltar till Uppgårdens byggnader har tillverkats, vilka var monterade på hembygds-
dagen. Ansvarig Stintan Qviberg.

Renovering av kallmuren utefter Adelsöringväg

Gordon Rönnberg är eldsjäl för detta projekt. Trafikverket har givit positivt besked om reno-
vering och Green Landscaping är den entreprenör som Trafikverket anlitat för renovering av
muren. Renovering av muren pågår för närvarande och det ser mycket fint ut! Hittills har ca.
30 träd planterats för att återskapa allén.

Adelsö i februari 2019

Lars Skedinger

Agneta Collberg

Maya Bergqvist

Kjell Björk

Stintan Qviberg

Stefan Qviberg

Anders Ellström

KV Jacobson

Laila Månsson Wester

Siri Lundmark